

LA MELODIA DEL DESIG

Ferran Garcia-Oliver

PREMI DE NARRATIVA
ALFONS EL MAGNÀNIM

Primera part
TOTES AQUELLES DONES
INCORREGIBLES

I

Tot el seu món es reduïa al claustre, si més no el món que la feia somiar. Allí, vora la font, que remorejava amb la cadència d'una cançó de bressol, percebia engrunes d'aquella altra vida plena. L'abrusava i la confonia, la vida que batejava enllà del claustre. A vegades hi arribava un ventijol de mar, portant salabror i històries de guerres i naufragis, i s'imaginava el port atapeït de veles i pals i un sargir de xarxes malenconiós. I a vegades la cridòria dels llauradors, arran mateix de mur, trencava la calma, i amb l'arribada de la primavera duïen les mules amb les sàrries carregades de fems, saturats d'una sentor dolcenca que es barrejava amb l'olor de les roses i la flor del taronger amarg del jardí. Ah, els llauts dels enamorats, que perfilaven les nits febrores i es clavaven com agulles en el cor!; la carrera precipitada del lladre cap als canyars de la fi del carrer i el caminar lent, sense rumb, del rodamón; els embriacs baladrers, i el trot d'un cavall percutint sobre les lloses i l'esvalot d'una baralla. Qualsevol soroll ressonava dins el modest claustre per a fer-lo vibrar, igual que vibrava la llum del sol ixent els dies clars de juny.

Aquest quadrat perfecte era, de tot l'edifici, potser l'únic espai que aconseguia asserenar-la. Després d'un ruixat d'abril, o un xàfec d'estiu, l'aire quedava net i la transparència del cel semblava més transparent amb els perfums dels xiprers i el llorer. Sota les arcades, asseguda en un dels bancs de pedra, Magdalena deixondia pensaments, constrets per una regla diària que a penes consentia la improvisació. El lleure, les breus estones per a deixar-se anar, també venien previstos per un horari sever. Sever i trencadís. Cada dos per tres el programa diari s'aiguàlia com el vi diari, en una pugna constant entre la disciplina de la professió i el desig de donar solta a les ànsies recloses. Contemplant des de dalt, des de la galeria que portava a les cel·les, el claustre recordava vagament el verger del tapís de Flandes que decorava el menjador de casa els pares, i que mai no havia oblidat. Només hi faltava el cervatell, acaronat per la donzella de mirada lànguida i pell rosada. Des de baix, el quadrat esdevenia un xuclador de

llum i aire, i era per això que Magdalena s'hi esmunyia, per encegar-se de llum i respirar l'aire que trobava a faltar en l'excés de penombres i resclosits del monestir.

Per fer volar la imaginació a Magdalena li bastaven uns sons intermitents, un pedaç de cel i les olors del jardí barrejades amb les que s'escolaven de l'altra banda dels murs. Però tocava de peus a terra amb els xafardeigs de les altres quinze germanes que havien anat a raure allà dins amb els seus ossos, i amb les seues carns també. La mare abadessa no hi comptava, en la cadena de transmissió de notícies de la ciutat. Pimmirada i gens amiga dels romanços, una mica ja rovellada per l'estiba d'anys, els arraps del poagre i el pes de les responsabilitats, Francesca Castellet feia saber amb una veu prima de cadenera a les seues subordinades: «Jo he de tallar el comareig, tal com el podador talla els sarments». Hi afegia amenaces de dejunis rigorosos. Tot inútil. Les ànsies de món vencien els preceptes de la disciplina, i les quinze verges, més Magdalena, paraven l'orella a les noves que hi portaven els familiars assidus, la bugadera, la cuinera, l'esclava Maria o el pare confessor.

També a les de l'hortolà, per molt que fóra mut des que va trencar l'alè i a les poques hores de nàixer el trobaren a la porta de l'hospital d'en Clapers en un cabàs d'espert, sense més atributs que un parell de penjolls pengim-penjam, el del cordó i el del gafarronet. Però a la seua era un informador ràpid i eficaç. Amb quatre grunys, un assortiment de gestos ben estudiats i un bastó per a dibuixar gargots aclaridors, si era necessari, es comunicava més bé que un dominicà en la trona. Totes elles, més prompte que tard, se n'assabentaven de l'última de ben grossa que s'havia esdevingut a la ciutat. No importava la versemblança del que contava el Mut de Barbaria, com tothom l'anomenava. De la primera a l'última, llevat de Magdalena, se'l creien. El Mut sabia salpebrar les històries, mitjançant una gesticulació d'histrió, la barba feréstega, els cabells hirsuts i el cap abrupte, que tenia alguna cosa de moro, com ho insinuaven les males llengües.

La incredulitat de Magdalena incomodava les altres germanes. La volien com elles, confiades i indolentes, no amb aquella mena de tanca invisible d'inconformitats. La seua imaginació es resistia a marfondre's en la monotonia del temps de l'*ora et labora*. El *labora*, però, es reduïa a collir els fruits de l'hortet curosament endreçat pel Mut, i a tasques poc

incòmodes de fer anar el torn i la filosa i d'empescar-se brodats d'allò més capriciosos; només en quedava exempta Maciana Tristany, que amb els seus vuitanta-dos anys sols tenia esma per a becaines intermitents. Magdalena, a més, llegia llibres. Una ocupació bastant inusual en una monja i fins deshonest, al parer de tants predicadors. Sempre recordaria aquell Diumenge de Rams i la seua topada amb fra Ramon de la Via. Natural de Mallorca, havia vingut al monestir a fer la visita reglamentària, que incloïa la inspecció de la casa i l'escrutini de les consciències, amb una carta final plena d'avertiments i sancions. Cada any, pels volts de Setmana Santa, hi enviaven algú per administrar-los una mica d'instrucció. Ramon de la Via magrejava de carns, per uns dejunis prolongats, cosa que li provocava el geni agre, punxós com una ortiga. Menut i fibrós, manejava una vèrbola més grisa que efectiva.

Després del dinar, copiós i ben regat en honor del convidat, l'abadessa avià una estona el ramat. Magdalena pujà a la cel·la, agafà un llibre poc gens recomanable en una clausura i, imprudentment, baixà al claustre a llegir una mica, cap al cantó que rebia els raigs del sol de la vesprada. Tenia entre les mans les cobles de Jaume Marc. Només se sentia la remor de l'aigua colpejant insistent la font de marbre del Buixcarró, on venia a beure de tant en tant algun pit-roig silenciós. La dicció pausada de Magdalena es fonia amb la quietud del claustre, i quan es deturava a assaborir la gràcia d'un vers, els seus ulls vagaven pel cel, pigallat de núvols blancs i gruixuts, semblants a clares d'ou a punt de neu. Així, amb les pupil·les un pèl extasiades, el llibre entre les falde i les cames estirades, en una posició impròpia d'una monja, fra Ramon de la Via la va sorprendre.

—Mireu què tenim ací: un filòsof, o una filòsofa, potser hauríem de rectificar, vestida d'hàbits monacals, amb la gosadia d'exhibir-se llegint porqueries —digué el mallorquí.

Astorada pel que gairebé era el crit d'una veu poderosament masculina i cantelluda, el llibre li va caure de les mans, obert de tal manera que es veien perfectament les línies arrenclerades en estrofes de deu versos. Magdalena el feia, al cistercenc mallorquí, entre llençols deixant anar uns roncs com de molí, mentre la mola del ventre triturava les xulles de cansalada amb alloli, el plat de cols i el pitxer de vi del dinar. I d'improvís s'havia presentat no precisament per a afalagar-la. Fra Ramon mirava els fulls amb una expressió de fàstic franca. La seua era una mirada tenebrosa

i impertorbable alhora, una mirada que semblava haver identificat el compendi de tots els mals en aquella ànima jove, inexperta i incauta, temptada i guanyada per a la causa del mal. Bé que les coneixia, aquestes pobres ànimes, les ataüllava de lluny, totes tallades pel mateix patró de l'orgull.

–I si no és cap filòsof arrogant i estúpid, potser és un èmul del pèrfid i lasciu Ovidi.

–Llegia... –va ser l'únic que va poder respondre Magdalena.

–Llegia, llegia! Altres ocupacions més dignes hi ha en aquesta santa casa, que no la lectura inútil de cançonetes per a pervertir esclaves del Senyor.

–¿Esclaves? Crec que a la bondat de Jesús li deu repugnar un món amb esclaus i esclaves.

–¿Això és el que t'ensenyen les porcades que llegeixes?

–Això, pare Ramon, és el que m'ensenyava el cor.

–¿Quin és el teu nom?

–Magdalena, sor Magdalena de Bordils.

–Magdalena... T'escau el nom, i tant! Difícilment un cor insolent, i més de dona, pot entendre el bé. A qui corresponia formar-te en l'obediència i la humilitat se n'ha abstingut, per desídia o incompetència, però fins el ferro pot ser redreçat al foc per operaris experts. Alçat, quan et parle un superior! –la increpà fra Ramon, i els crits ressonaven sota les voltes del claustre com l'eco d'una cisterna.

Magdalena recollí el llibre de terra i, capcota, es plantà davant el visitador. No gosava mirar-se'l a la cara. Una munió de teuladins entraren de sobte al claustre enmig d'una piuladissa virulenta, que persistí durant uns moments en la tofa compacta d'un dels dos xiprers que flanquejaven la font. Fra Ramon li agafà el llibre sense compliments. Ella s'estremí i obrí interrogatius els seus ulls grans d'ametla, pendents del destí de les cobles.

–Un devot llibre d'hores, és el que s'escau a la penitent, no aquestes immundícies dels sentits –l'amonestà assenyalant-la amb el dit índex de la mà dreta–. Ja veig que no són prou altes les muralles del monestir. Caldria un fossat, torres, merlets i uns custodis inflexibles per a impedir la intrusió d'un sol resquill de la Sodoma mundanal, i encara seríeu víctimes propiciatòries.

Per uns moments, Magdalena se sentí com un gat acorralat per una canilla. Només oïa lladrucs. Fra Ramon bordava, certament, sense controlar esguits successius de saliva que li flagel·laven el rostre. El tuf del seu alè denunciava l'excés d'alls del dinar.

Els crits havien posat en guàrdia tot el monestir. Francesca Castellet, en prendre esment de seguida del que succeïa, corregué el que li permeteren les cames afligides per les xacres i la gota. Temia tant la còlera del frare com la gosadia de Magdalena de Bordils. Quan hi arribà, ella mateixa va rebre un manat de renys, que hagué d'empomar amb resignació. En acabar el sermó, fra Ramon estripà les cobles de mossèn Marc full a full. La falta, considerada greu, li valgué a la infractora tres dies de pa i aigua en una cambra fosca de les golfes. Sense més comoditats que una màrrega de palla, un banc de plega, un bacinet per a les necessitats corporals i un crucifix penjat de la paret, aprendria d'ara endavant a valorar la humilitat i reprimir la jactància.

L'endemà, bon punt partí aquest home biliós cap a Montsant de Xàtiva, en una altra etapa del seu periple reformador, faltà temps a la mare abadessa per traure la seua filla de la reclusió. Totes les germanes respiraren alleugerides, la castigada la que més. Al monestir, les rutines, una combinació estranya d'observança i laxitud, de seguida tornaven als solcs per on discorrien abans de les interrupcions cícliques que provocaven els visitadors.

Fra Ramon de la Via s'havia quedat amb la convicció que els correctius eren la medicina més bona contra la indisciplina; Magdalena de Bordils, amb l'interès dilatat per aquells rierolets de tinta sobre paper. El gust per la lectura la va sorprendre quan encara no havia deixat del tot la infantesa. S'inflava de paraules i d'històries al mateix temps que se li inflaven els pits, i un borriçol curiós començava a créixer-li pel pentenill. Notava dins seu canvis accelerats de la sang. També una mudança del temperament, més aspre i susceptible, però no tenia ningú amb qui compartir neguits i preguntes. Les altres novícies o l'avantatjaven en anys o bé no feia gaire que els havien tret els bolquers. Massa gran ja per a jocs intranscendents i marginada per les adultes, trobà en els llibres l'antídot contra el verí de la soledat; el de l'enyorança de casa s'havia extingit en una boira de records mal apedaçats. A la biblioteca conventual, un armari tosc més vell que la picor, no hi havia res més que un grapat de

títols previsibles, destinats a augmentar la devoció i el coneixement de les peripècies d'algun sant baró. Tan sols el *De consolatione* havia arrancat a Magdalena un interès suplementari, per allò de poder traçar paral·lelismes de dues experiències engabiades. No acabà tampoc de fer-li el pes la conformitat de Boeci.

Els llibres li venien de l'exterior, proveïts subreptíciament per Úrsula de Bordils, germana del pare de Magdalena. La tia, una viuda de mitjana edat, conservava, a part d'unes carns relativament fresques, bastant intacte el dot, i com hi ha Déu que dia sí dia també havia d'anar espantant els pretendents que com un eixam de mosques vironeres la rondaven, atrets per la dringadissa dels florins d'or que li presumien. A diferència de totes les viudes que corren als braços d'un segon i fins un tercer marit, Úrsula en tingué prou amb un. Després del sepeli, va resoldre consagrar la resta dels seus dies a una viudetat passablement alegre. Era la manera més bona per espolsar-se la tropa d'homes de dins i fora de la parentela, amb l'obsessió que una de les seues dones no els llance a perdre la fama familiar en una relliscada. Agnesó, la criada, l'ajudava a portar la casa. Arreu la coneixien com na Genera, en atenció al seu difunt espòs Pere Gener, un donzell que havia fet fortuna en el negoci de la llana. Ella preferia Úrsula de sempre, però com que contra els costums de la gent no es pot fer res, i la ciutat anava plena de na Febreres, na Barones, na Companyetes o n'Aguilones, perquè els seus marits carregaven darrere del nom un Febrer, Baró, Company o Aguiló, ho acceptava sense fer-ne escarafalls. Amb un Bordils a l'esquena, havia d'assistir a misses, aniversaris i caps d'any de difunts regularment; en palaus de cavallers i casalots de mercaders l'esperaven per a dinars, sopars, noces, bateigs, festes o simplement per a esbandir l'avorriment que corsecava la senyora, la qual li havia enviat una missiva on la urgia d'acudir una estona amb la promesa d'un berenar amb orxata de llet d'ametles i coquetes de carabassa.

Malgrat les obligacions, Úrsula mirava de no espariar en excés les visites a la Saïdia, el monestir de la neboda. Un dia li va portar un exemplar de les gestes dels cavallers del Sant Grial. A pesar que així vulnerava la regla i l'obra educativa de la mestra de les novícies, estava convençuda que en les ventures i desventures dels Lançalot, Perceval i Galvany, Magdalena hi trobaria una mica de consol, a més de l'entreteniment que una jove necessita perquè en el seu esperit feble no fermente una

tristesa irreparable per sempre més. Els efectes del llibre superaren de bon tros les expectatives formatives, calculades a la babalà per la tia Úrsula. Veritat o no, el que atreia de les contalles a la neboda eren els poders de la narració, capaç no sols de distraure, que per a tal propòsit l'havien confegida, sinó també de fer-li obrir els ulls a altres mons i a altres vides. Magdalena tenia la precaució de no conservar a la cel·la sinó un o dos llibres, fàcils d'amagar dins la llana del matalàs al primer rumor d'una inspecció del visitador de torn.

Sempre seria millor conduir les passions cap als llibres que cap a la concupiscència i el desordre. Això pensava l'abadessa, tenint en compte tant els precedents com el present de la Saïdia. Millor la instrucció que la mol·lície i les intrigues, per molt que els seus superiors es resistien a concedir a les dones que professaven en religió cap més aprenentatge que l'elemental, el suficient per a memoritzar textos sense vel·leïtats discrepants. Magdalena de Bordils seria un bona debel·ladora per a l'Es-glésia, es convenia Francesca Castellet, quan la sentia discutir amb les altres i acabava imposant el seu criteri sense escarrassar-s'hi gaire. Encara era un diamant en brut que havia de passar per les mans de l'orfebre. Calia vigilar les extravagàncies, la metzina de l'heresiarca, tan fàcilment encomanadissa als joves, esponges que ho absorbeixen tot i no repel·leixen res. Algun comentari li havia deixat caure a Úrsula de Bordils, i aquesta no era tampoc cap enze com per entrar-li llibres que no sols la comprometien a ella mateixa sinó que podien arruïnar el futur de la jove. El desig de Magdalena de saber i furgar enllà de les aparences, que ella, l'abadessa, consentia fent la viu-viu, donarien tard o d'hora els seus fruits si se'ls sabia domesticar.